

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

hová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZÉCHY KÁROLYNE LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagdíj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr

Fél " — " 50 kr

Számonként . 10 kr.

Második évfolyam.

Kolozsvár, 1897. április 1.

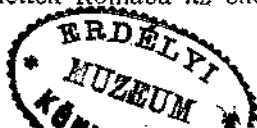
7. szám.

POSTAGALAMBOK.

A krétai háború alkalmából többször irtak a postagalambok használhatóságáról és megbízhatóságáról. Pár érdekes adatot táltunk és ime közlünk ez intézményről a napi sajtóból.

A postagalamb rendkívül gyors közlekedési eszköz, s megfelelő gondozással eléggé megbízható is. Nem csoda, ha a mai kutató korban, a mely folyton új intézményeken törí a fejét, arra a gondolatra jönnek, hogy nem lehetne-e a postagalambokkal való közlekedést, mely most nagyon hiányos s egyoldalú, fejleszteni, s az ember szükségletére alkalmazni. Franciaországban, hol e kérdésnek egész irodalma kezd támadni, e téren való szaktekintélyek fölkutatták a történelem évlapjait, följegyezték, hogy mily szerepet játszottak a galambok a múltban, s ez adatok alapján igyekeznek reformot létesíteni a galambpostában. Nem kisebb folyóirat, mint a *Revue des Deux Mondes* nyitotta meg hasábjait e kérdésnek.

Megállapított dolog, hogy Babilon és Ninive a birodalom többi nagy városaival galambposta útján közlekedett egymással, mert a bekerített nagy városok közt kóborló, rabló nomád népek miatt más közlekedés szinte lehetetlen volt. A feníciaiak, persák, médok, asszírok oly galambpostával rendelkeztek, a mely semmi kívánnivalót sem hagyott hátra. Ázsiától a görögök is átvették ezt a rendszert s föl jegyezve annak az atléának az emléke, a ki mikor az olimpiai játékokon győzött, ezt galambpostával adta tudtára eginai honfitársainak. A rómaiaknak is volt galambpostájuk s ők már nagy tökélyre fejlesztették a galambok nemesítését. Rómában s a birodalom egyéb nagy városaiban oly tenyésztők is voltak, a kik öt-tízezer galambbal is rendelkeztek. S ha roppant birodalmukat rendben tarthatták, azt nem kis mértékben köszönhatték a galamboknak, a melyekkel a határállomásokról gyors üzenetet küldhettek Rómába az ellenséges területen mutatkozó mozgalmakról.

A mikor Lajos francia király Damiettet bevette, a győzelem híre eddig megmagyarázhatatlan módon villámgyorsan terjedt el az egész akkori mozlim világban. Most már tudjuk, hogy a szaraczénusok galambpostával tudatták a király megérkezésének hírét Damaszkusztól a Szudánig minden nagyobb várossal.

A galambokról lévén szó, nem hagyhatjuk említés nélkül Szent-Márk galambjait sem, a melyek annyi jó szolgálatot tettek a velencei köztársaságnak. Mikor Dandolo doge Candiát ostromolta, rendes, gyors összeköttetésben állt Velenczével a galambok által.

A galambposta tehát régi tudomány, mely az ó- és középkorban nagyon magas fokon állt. Miért ne lehetne azt fölleveníteni, sőt fejleszteni, a mai szükségleteknek megfelelőleg?

Franciaországban több postagalamb van rendes kezelés alatt, üzenetek hordására és versenyekre. E galambok tulnyomó része nemes, válogatott, (mert hiszen a meg nem felelő példányokat lassankint kiselejtezik,) a melyek képesek reggeltől estig Franciaország északi határától a Pirenékig röpködni. A postagalamb tájékozódó képességének a határát még nem tudták pontosan megállapítani. Akárhányan megtették az utat Bécsből vagy Rómából Brüsszelbe, sőt az Amerikába eladott galamb pontosan visszatalált Belgiumba, abba a házba, a honnan elvitték.

Franciaországban a Párisból Saint-Denisbe pár napra elvitt galambok mindig déli egy óra és tíz perczkor kaptak néhány finom szemet. A mikor visszavitték őket Párisba s onnan kibocsátották, pontosan egy óra és tíz perczkor jelentek meg Saint-Denisben a nyálánkságért. Egy perczcel sem később.

S ez első sorban azon alapszik, hogy míg az erdei vadgalamb föl tudja magát tartani, (mert kényszerítve van reá,) addig a nemesített postagalambból ez a tehetség teljességgel kiveszett. Hozzá lévén ahoz szokva, hogy gazdája látja el élelemmel, maga nem is keres élelmet magának, mert ugyis kap. S ha tudja, hogy hol és mily időközben, odalátogat roppant távolságról is s csilapítván éhségét, visszarepül.

Vannak más természeti körülmények is, a melyeket a tenyésztők figyelembe vesznek. Angliában, a hol az áthatatlan köd gyakori, a tenyésztők csak azokat a példányokat tartják meg, a melyek a ködben is tudnak tájékozódni. Svéd- és Németországban, a hol a hó egyformává tesz minden tájat, a tenyésztők kiselejtezik azokat a példányokat, a melyek a hóban nem tudják megtalálni az irányt. Azokban pedig, a melyek megtalálják, s főképpen ivadékaikban, e képesség mindjobbban fejleszthető.

A postagalambokat eddigelé leginkább a hadviselés dolgában, nevezetesen körülzárt várakba, városokba vagy kikötőkbe küldendő sürgönyök továbbítására alkalmazták. Ily postagalamb-idomító telepek minden európai hadsereg nagyobb váraiban vannak, honnan az ország különféle részeibe indított galambokat folyton gyakorlatban tartják. Legujabban az olasz kormány oly postagalambokat idomított, melyek Szardinia és az olasz tengerpart közt rendes postaszolgálatot teljesítenek. Így az-

tán a cagliarii kikötő egy részről Nápolylyal, más részről Madalena szigete Rómával egyetlen vonalon össze van kötve a nélkül, hogy az óriási pénzbe kerülő tengeralatti villamos huzalokra szükség lenne. A 450 kilométernyi utat Cagliariból Nápolyba a galambok kilencz óra alatt teszik meg, Madalena szigetéről Rómába (270 kilométer) hat óra alatt; a galambok rendszeren 45 kilométernyi utat tesznek meg óránként. Miután a tengeren — különösen éjjel — rendszer s állandó jelek az irányt nem mutatják és a postagalambok még a legnagyobb zivatarban és szélvészben sem tértek el az iránytól, azt kell hinni, hogy a galamb ösztönszerűleg találja el a helyes irányt, melyen haladnia kell.

Ezelőtt néhány hónappal Bostonból (Észak-Amerikában) egy hajón kilencz postagalambot vittek Londonba. Három hónapi tartózkodás után, — mely idő alatt a galambok házukat soha el nem hagyták, — szabadon bocsátották. Három galamb csakugyan átjutott az oczeánon. Egyik közülök hatod napra Bostonba tért vissza, a másikat New-York mellett, a harmadikat pedig az Alleghany hegységben találták meg. A két utóbbit ragadozó madarak üldözgették, a midőn társaiktól elmaradtak, de kétséget nem szenved, hogy a kilencz galamb együtt repült át az oczeánon Amerikába. Az életben maradt három galambon, miután tőlük a farkukhoz erősített fényképezett leveleket elszedték, a kimerültség semmiféle jelei nem voltak észlelhetők. Társaikkal együtt a rendszer időben vonultak vissza a galambházba és másnap reggel ép úgy megfürödtek a ház aljában lévő medenczében, mint máskor. Testi sulyukból szintén semmit sem vesztek. A kilencz postagalamb tulajdonosa De Campier nyugalmazott tengerésztsiszt, ki a galambokkal Bostonból Londonba jött, nem fogadta el az óriási özszegekre rugó fogadásokat, mivel — úgy mondá — biztos benne, hogy galambjai haza fognak érní, a mint ez csakugyan meg is történt.

Lady Lawrence.

A nyomtató marhának ne kösd be a száját.

V. Móz. 25, 4. I. Kor. 9, 9, I. Tim. 5, 18.

A ki védi az állatot, embernek tesz szolgálatot.

Castelli. (A bécsi Á. V. E. első elnöke.)

Az állatkiállítás, akár gazda, akár cseléd, akár mészáros, akár — természetbuvár üzi: a világ egyik legnagyobb átka.

Scheülin.

Az élet magaslatán álló ember, a valóban művelt ember: barátja és védelmezője az állatoknak.

Humboldt A.

„Minél jobban ápolod az állatot, annál több áldás áramlik házadra.“

Ma már minden félig művelt ember istudja, hogy az állatkiállítás mit jelent: de kevesen szoktak azon gondolkozni, hogy mit tesz az: egy állattal visszaélni;

Bacciocco F. A.

Három madár. *)

Három madár van, a kit szeretek,
Három madárról mondok éneket.
Ha oly szép lenne rólok énekem,
A mily nagyon én őket szeretem,
A menyki boldogságot, örömet
Ezen madarak nekem szerzenek!

Az első madár egy kis czinege :
Nem sérti őt a télnek hidege,
Nem háborítja őt meg semmi vész,
Télben, viharban vigan füttyörész,
Vigan ugrál a száraz ágakon
Mint a pillangó a virágokon,
Ugrál miként a gyermek gondtalan,
Jön és megyen, máshol van untalan,
Alig képes kísérni őt a szem. —
Kedélyed e czinege, kedvesem!

A második madár egy csalogány :
Elrejtve él a lombok alkonyán,
Nem látja más ottan, s mást ő se lát,
Kis fészke néki az egész világ,
Ebben dalolgat, s ha dalolni kezd,
Elfojt az alkony mindennémű neszt,
Hogy meg ne háborítsa énekét,
Hogy gyönyörködjkék a föld és az ég
Gyönyörködjkék e dalban, a minő
Hozzánk csak legszebb álmainkban jó,
A melynek minden hangja eltemet
Egy bánatot és szül egy örömet,
Mert mindenik hang egy szent szerelem. —
Ez a csalogány szíved, kedvesem!

A harmadik madár egy ifju sas :
Szárnyának röpte merész és magas,
A villámokkal egy tanyán lakik
S tekintetét fölküldi a napig,
Nyugodt időben alszik, elvonul,
De ha a vihar jön és üvölt vadúl,
Fölbred a sas szendergésiből,
És a viharnek karjaiba dől
És vinni hagyja magát általa,
Mint viszi a lovast a paripa,
Rémitő bátran, szörnyű sebesen. —
Ez a sas a te lelked, kedvesem!

*) Ez ugyan szerelmi vers, de oly gyönyörűn jellemzi nemcsak a három madár életét, de Petőfi lángoló lelkének mély vonzalmát is a madarak iránt, hogy még a kedvesét is velők hasonlítja össze; azért nem vonhattam meg magamtól e szép vers közlését, a melyet olvasóim is, tudom, gyönyörrel fog-
nak újra elolvasni. A szerkesztő.

A hú madár.

— Harmadik díjjal jutalmazott pályamunka. —

Irta: **Weisz Elza**, a helybeli felsőbb leányisk. VI. oszt. növendéke.

Jelige: „Ki önmagát legyőzi, birodalmat győzi.”

Mintha fenséges pompájának egész kápráztató szépségét akarná bámultatni a természet, oly szép és mosolygó minden az Isten szabad ege alatt; kezdve a föld virágos, tarka szőnyegétől, fel a ragyogó kék égig, mámorral élvezi minden teremtetett lény a nap arany sugarait. A mező diszes virágai széttárják kelyheiket, hadd süsse egész bensőjüket az éltető meleg nap; a fák telve félig érett gyümölcsessel, melyek bizonyosan nem egy lelket vittek már a kísértetbe ingerlő csábításukkal; fenn, magasan a légben szintén változatos élet folyik. Itt egy kis lepke száll csillogó szárnyakkal a véghetetlenség örök világa felé; ott szorgalmas méh döngicséli egyhangú nótáját: züm, züm . . . ; még messzebb, éneklő madarak egész serege repdes ide s tova a hála legeszményibb kifejezésével dicsérve a gyönyörű természet alkotóját. Az aether kedves lakói között élesen látó szem egy kis kanárit pillant meg. Bizonyosan észrevétlenül hagyta oda megszokott helyét, s kétségbe ejtette gazdáját. Hiszen olyan gyönyörű szép idő is van ma! Csodálkozhatunk-e, ha kis hősiünk nem tudott ellentállani a bűvös varáznak, s engedett szive hangos követelésének? Most, künn a mezőn megittasulva, elkábulva, az édes kéjtől ágról-ágra röppen, s énekel szívhez szólóan, hol lágyan, csendesen, hol pedig szenvedélylyel. Olyan hihetetlennek találja visszanyert szabadságát!

Úgyet sem vet arra a göndörhaju lánykára, ki ott az ösvényen félig sirva, félig bosszusan szólítja: „Manczi! Gyere vissza! Nézd, cukrot kapsz!” S reménykedve nyújtja feléje az ígért cukrot, melyet ott szorongat kezében, de hiába! Megszólal még egyszer, most már zokogva: „No, gyere hát! Olyan nagyon szeretlek!” Elkeseredésében a földre borul, az egyetlen lény, ki nem nyer vigaszt a tündéri kép szemlélésében, s zokog hangosan. Eszébe jut, hogy épen két évvel ezelőtt lepték meg jó szülői a madárral, s ő gondosan ápolta mindeddig. Hanem ma! Ma nyitva felejtette a kalitka rácsos ajtaját és ime ilyen keményen kell könnyelműségéért bünhődnie, mert Manczi kereket oldott. Felismerte rögtön! Nincs több olyan madár, mely az övéhez hasonlóan tudna dalolni. Hányszor hallgatta teljesen elbájolva azokat az utánzóhatatlan hangokat, s most mindennek vége. Tovább nem is időzhet itt a szabadban. A nap fényes korongja nemsokára eltűnik a hegy mögött, s az isteni tájkép csillogó felöltője egyszerű szürke köpenynek ad helyet. Fájó szívvel tekint a boldog állat felé, szólítja is, s ime az oda néz. Előszedi hát még egyszer az édességet, de hasztalan. A hűtelen, zavartalanul folytatja angyali zenéjét. Talán azt akarja mondani: „Tagadhatatlanul édes a te cukrod, de százszor, ezerszer édesebb a szabadságom!”

A gyermek nem tud tőle megválni. Könnyes szemekkel bámulja a madarat, mely a komoly, bánatos arcz láttára félben hagyja csicsergését. Tünődik! Itt hagyjon fákat, mezőt, pótolhatatlan szabadságot? vagy megbúsítsa azt, ki őt oly nagyon szereti? Már-már hajlandó volna menni, s utolszor körültekint, de az erő, mely eddig fogva tartotta lebilincseli ismét minden akaratát, s továbbra is ott ül azon a magas fán, ide-oda himbálva magát az üde, zöld levelek közt. A lányka most már kénytelen haza menni, de sirva teszi meg az utat. Azt képzelet utolszor látta kedvenczét. De milyen meglepetés várt reá otthon! A parányi állat legyőzte hosszas küzdelmei után vágyait, s vidám nótával várta bús urnójét.

Miss Alice M. Chaplin a jeles angol szobrász, majdnem csak *állat-modell*ek után dolgozik. A mint az *Edinburgh Review*-ban olvassuk, Viktoria angol királynő megbízásából megcsinálta Ő felsége kedves kutyáinak: Flora, Tomie, Charlie és Marco, meg Beatrix hercegnő Wattie és Basco-jának szobrai külön-külön. A művésznőnek egy oroszlány szobra is a királynő birtokában van. Hodgson bankár pedig megvette a *ladysculptor* „állatkerti oroszlán- és fia“ (lioness and cub at the Zoo) című rendkívül kedves csoportozatát. Rothschild Lipót báró számára egy kutyát négy kölykével márványba vésett. A királyi akadémia birtokában pedig az „At bay“ című állatcsoportja van.

A madárpusztításokról.

Minden évben ősszel, mikor a madarak dél felé a melegebb tájakra vándorolnak és tavasszal, ha visszatérnek, Olaszországban és Spanyolországban megkezdődik a madarak tömeges pusztítása. A svájci határtól Szicília déli fokáig ezer helyen, száz alakban leskelődik a halál a levegő fáradt vándoraira. A magaslatokon madárhálókat vannak felállítva, a melyek tömegesen fogják össze a kis szárnyasokat és a lelketlen vadászok csoportosan vonulnak az érkező vándormadár-csoportok elé, hogy golyóikkal megállítsák őket utjokban. Az olasz vadász ugyanis nem tartja megsze-

gyenítőnek, hogy ily kis, fáradt és éhes madarakra lövöldözzön és ha más zsákmánya nem akad, hát fecskék ellen fordítja gyilkos fegyvere csövét. Ebben az időtájban a vendéglők étlapján is nagy szerepet játsznak a vándormadarak. Az „uccelli con polenta”-nak nagy a divatja és az olaszok nagy élvezettel fogyasztják ezt a sovány ételt. A tömeges madárgyilkolás ellen már tudósok gyakran fölemelték szavukat és törvényhozási intézkedést kértek e dicstelen és lelketlen vadászat megszüntetésére, újabb időben pedig a különböző városok és országok Állatvédő-egyesületei fáradoznak ebben.

Most Olaszország egyik legelőkelőbb lapja, az „Italia,” újra szőnyegre hozza ezt a kérdést és egy újabb számában vezércikkben foglalkozik a madárgyilkolás megszüntetésével.

Németországban sem kedvezőbbek ezek a dolgok. Ugyanis sok vendéglő étlapján ott szégyenkezik felírva, hogy „kleine Vogel mit Zwiebel” és eszi a kicsiny állat husát gyönyörrel a művelt német. Pomeránia partjain meg hálóval ejtik törbe a sirályok ezreit úgy, hogy azokat este kifeszítik s reggelre száz meg száz madár hullá csüng a hálókon megfagyva.

New-York és Brooklyn városok közt a tengerparton pedig van egy roppant magas világító torony. Ezen torony villamos lámpáinak üvegeiben úgy megütik magukat a vándormadarak, hogy fejük összetörik. A költözés idejekor minden reggel százával, sőt ezrével találják a kicsi vándorok hulláit. Egy reggelen a torony erkélyein szerteszét heverve 12,500 kimult madarat számláltak meg. Ezenkívül pedig legalább még félmennyi mennyiségű szárnyas pusztult el a tengerbe! Szóval rengeteg az a veszteség, a mit okoz világszerte a madárpusztítás.

Nem vigasztalóbb a helyzet nálunk sem e tekintetben! Itten ugyan nem fáják fel ezeket a gyönyörű teremtéseket, hanem tartják őket keserű rabságban, szűk kaliczkába zárva, s ha tekintetbe vesszük, hogy három madár közül csak egy marad életben a szobalevegő és a rabság bánata miatt, akkor lehet képzelni azon roppant számot, a mit nálunk pusztítanak. Csupán városunkban a rabmadarak száma felmegy 8—10 ezerre és ez így van minden falu- és városban.

A törvények ugyan tiltják a madarak összefogdosását és lövöldözését, de hát azért minden kunyhóban és palotában vannak ily szerencsétlen rabmadarak. Tehát a törvények arra valók, hogy ne tartsák be!! Nincs a ki azokat végrehajtsa? Pedig sok millióra megy a kár, a mit a hernyók tesznek terményekben a kevés számú szabadságban lévő madarak miatt. Ezért van nálunk olyan ritkán gyümölcsstermés, mert a meggondolatlan rabmadár-tartás miatt a hernyók milliárdjai a fák ágairól némelykor még a leveleket is lerágnak. Most itt a tavasz; kérjük újra meg újra a hatóság szigorú eljárását a madárpusztítók ellen.

Szekely Dénes.

A ki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Voltak kulturalis népek, melyek állatokat istenítettek, vagy a lélekvándorlásban való hitük miatt kimélték az állatokat.

Ugyde nemcsak a balhit enyhítette már régen az állatokkal való bánásmódot, hanem az a tapasztalás is, hogy az emberi erkölcs nemesbülése az állatok iránti kimélettel jár, s a hogy az állatokkal bánunk, az saját lelkünkre is visszahat.

Már Athén őskorában volt egy törvény, mely így szólt: „*Ne bántsd az állatot.*» Minthogy azonban ezt a hűségétől való tartózkodásra magyarázzák, s ennél fogva a vegetarianismus is magáénak vitathatja, inkább az athéni areopág két idevágó ítéletére hivatkozom. Megfenyített egy fiut, mert egy ragadozó madár elől menekülő verebet az ölében megfojtott.

Kivégeztetett egy fiut, mert egy madárnak kiszurta a szemét.

Aminő helyes az egyik, olyan hajmeresztő a másik. De azért ez az utóbbi ítélet is, jóllehet az igazságszolgáltatás rémséges tévedése, annak az általános meggyőződésnek bizonyosságaihoz sorakozik, hogy:

A ki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Ponori Thewrewk Emil.

A bibicz és tojásának becse.

A most április elsején 82. évét betöltő Bismarck herczeg nagyon szereti a bibicztojást; a rengeteg ajándék közt, melylyel számtalan bámulói születése napján kedveskedni szoktak, nem hiányzik soha a bibicztojás, melyet Ieverből küldenek az agg vaskanczellárnak és pedig 101 darabjával.

A legtöbb bibicztojás *Frieslandból* jön, a hoi klubbok vannak, melyek a tojáskeresést metodikusan és sportszerűn űzik. E klubbok aktiv és passiv tagokból állanak; ez utóbbik 1 frt 50 kr. évi tagdíjat fizetnek és hetenként egyszer kísérik az aktiv tagokat. E mulatság fárasztó, de gyönyörködtető is. Reggel 4 órakor gyülekeznek a résztvevők könnyű ruhában, és ellátva egy ugróbottal, a melynek segítségével 10, de sokszor 27 lábnyi széles vizárkokon át is kell szökniök. Beszélni nem szabad a különböző oldalról átkeresendő mezőn képező csoportokban. Első sorban az aktivok megfigyelik az orvmadaraktól felrezzent bakbibiczeknek röptét és fejük irányát, mihelyst újra letelepedtek, a miből megtudják, hogy vajjon a nösténybibiczek tojtak-e vagy sem. Gyakorlott kereső a nöstény futásából is kiudja, hogy vannak-e tojásai és a fészkekből röpült-e éppen föl; meg a párok nyugtalanságából és kiáltásából. Ilyen gondos megfigyelés után bámulatos biztonssággal megtalálják a tojásos fészket, melyben gyakran 4 tojás is van. Gyakorlott, ügyes „aktiv“ napjában 100, és még több tojást is zsákmányol. A tojásokat hálóba teszik, a hálót pedig szoroson huzzák lágy petyhüdt kalapjukra, hogy a tojásokat nyomás ne érje. De e mellett sok ügyesség kell ahhoz, hogy egy tojásos kalappal a fejen 20 méternél szélesebb árkokon ugrni és a tojásokat sértetlenül haza hozni tudják.

Az állatok lelki világából.

A MAJMOK ÉRTELMESSÉGÉRŐL.

Angol és francia forrásokból: **Széchné Lorenz Joséphine.**

A new-yorki központi állatparkban van mostanában egy Jane nevezetű nőtény csimpánz, a kit megtanítottak papiroson írni, czeruzával. Írása ugyan, mint sok más híres teremtsé, olvashatlan, de a vonásokat nagy ügyességgel huzza. És minthogy mind kezeit, mind lábait egyformán jól és ügyesen használja az írásnál, nagy előnyben van a szűk korlátok közt író *emberi* nemmel szemben. Jane megtanult rajzolni is, s lerajzolt egy nőt, és azt mondják: az arczkifejezés nagyon pathetikus.

Egy Romanes nevű tanárnak meg, valószínűleg Londonban, mert a londoni Tit-bits-ből vesszük, van egy nagyon ügyes majma, a ki egyszer látván, hogyan csavartak be egy srófot, a házban feltalálható összes srófokat, egyiket a másik után kiszedte és újra becsavarta, s észrevéve, hogy görbén csinálta, visszacsavarta és addig babrált és kínlódott, míg szépen, egyenesen be nem csavarta újra valamennyit.

A világ némely részében felhasználják a majmokat a kender gyűjtésére és épp olyan jól végzik munkájukat, mint maguk az emberek. Délafrika egyik vasútján meg egy majom ügyel a jelzőkre és — a mint mondják — nagy tökélyre vitte a jelzők kezelését, és talán ösztönszerűleg tudja, hogy melyik telegráf gombot kell megnyomni, s melyiket kihuznia a nap váltakozó óráiban.

*

A majmok bosszujának egy Kelet-Indiában helyőrségben levő angol katonatiszt érdekes tanuja volt, midőn egyszer egy sziklás hegyre felment. Egy óriáskigyó megkapott egy majmot, agyonnyomta és felfalta, míg a szegény majom társai a legvadabb izgatottságban kiabálva, nyöszörögve és kézzel-lábbal hadonázva, ide s oda futkostak, a nélkül, hogy a szegény áldozaton segíthettek volna. A katonatiszt pár emberért ment, hogy a kigyót, a mint tunya mozdulatlanságába esik, a mi ezen állatoknál evés után beáll, megölesse. Visszatérve a kigyót csakugyan ott találta emésztve, mint egy gyámoltalan tömeget egyik előrerugó szikla alján fekünni; e szikla ormán pedig a majmok összegyűltek, és 3—4 az erősebbek közül azon fáradozott, hogy egy az eső által már ingó nehéz szikladarabot reázúdítsanak. Nagy erőmegfeszítéssel és majmoknál szokatlan néma csöndben, végre sikerült szándékuk kivitele; a sziklatömböt a csúcs szélére hengerítették és aztán sivitó diadalzajjal lezúdítták. A kigyó ott feküdt szétzúzott fejjel és farkának utolsó görösös rugásait a ravasz majmok gúnyos rikácsolással kísérték.

*

A „Revue Scientifique“-ben Mouton Eugène a majmok erkölcsi érzéséről két mulatságos történetkét mond el. Guamorup

szigetén egy afrikai nagy és fölötte okos majom telepedett le, a ki a házi állatokkal s különösen egy kecskével nagyon összebarátkozott. A kecske egész nap künn volt egy fügebogácsos mezőn. A bogács tüskéivel a kecske, ha este hazajött a legelőről, úgy meg volt tűzdelve, hogy a szegény állat nem feketett volna le, a nélkül, hogy valóságos tűpárnán ne pihenjen. Réndszerint tehát felkereste a majmot, a ki hol a földön állva, hol magasabb helyekre mászva, egy orvos ügyességével és lankadhatlan türelmével kiszedte a száz meg száz tüskét, a nélkül, hogy a „patients“-nek egyetlen szőrét tépte volna ki, vagy magán vagy pedig kecske-barátján egyetlen szűrást ejtett volna. De sajna, a majomlélek e szép vonása nem volt egészen borotlán; ha t. i. az irgalmasság e megható művét az utolsó tövisig elvégezte volt, egyszerre csak olyan lett, mintha az ördög bujt volna bele, mondja Mouton. Egy nagyot ugrott és mintha türelmeért és jóságáért kárpótolnia kellene magát, a kecskével minden lehető pajkosságot üzött: ránczigálta a szakállát, szempillája alá dugta az ujját, kitépte nyalábonként a szőrét stb. Ezt mindannyiszor ismételte. Soha a kecske ilyen méltatlanságok nélkül meg nem szabadult, de nem is gondolt rá, hogy ezeket elkerülje: vagy gyógydíjnak tekintette, vagy pedig egészen helyén találta, vagy tán azt is gondolta, hogy mint végső fogások, a gyógykezeléshez tartoznak.

A másik történetke még e század elején játszódott le, és jellemző, hogy még most sem feledték el. Az Iles des Saintes-eken, Guadeloupetől délre, 1810-ben egy kis csapat katona valamely házban úgy volt elhelyezve, hogy szobájuk egyszersmind éléskamrának is szolgált. Az ajtó fölött egy deszkán állt a tojásos kosár is, hogy patkányok ne férhessenek a tojásokhoz. Egy nap a szakács azon veszi magát észre, hogy 5 vagy 6 tojás, mely a kosárban legfelül esett, ki volt szopva, úgy, hogy csak az üres héj maradt meg. — A tolvaj iczi-piczi lyukacsát csinált volt a tojás hegyén, onnan kiszopta a tartalmát s aztán óvatosan visszatette a helyére az üres tojást. Gyanuba fogtak egy szolgaként alkalmazott négert, a ki már nagyon is abban a veszedelemben forgott, hogy egy rakás verést kap, a mit csak azon ígérete folytán került el, hogy okvetlen kipuhatolja a tolvajt. Persze a néger ezentul nagyon vigyázott és leskelődött a bünösre: a kít egy a házhoz tartozó majomban tetten is kapott; látta, a mint a majom az ajtófélfára mászott, egyik kezével belekapaszkodott, hogy magát fentartsa, aztán felfelé nyújtózott és a másik kezével belekapott a kosárba, kivett egy tojást, mutató-ujja körmével egy kis nyilást ejtett a tojáson és kiszopta belsejét; aztán a szinte sértetlen héjat óvatosan, szépen visszatette a deszkára.

*

A berlini aquarium most újra két oly majom birtokába jutott, a kik föltűnően hasonlítanak az emberhez; az egyik gorilla, a másik csimpánz. A gorilla a zoológikus intézetek legértékesebb lakóihoz tartozik. Jelenleg csak a londoni állatkertben van még egy ily nagyon emberhez hasonló gorilla. A két állat pár héttel ezelőtt

érkezett Gabunból, az egyenlítői Afrika nyugati partján fekvő francia birtokból. Az eddigi tapasztalatok szerint a gorilla nem bírja ki sokáig a fogságot, de a csimpánz is csak rövid ideig él meg az európai éghajlat alatt. A szegény két állat, mintha csak vigasztalni akarná egymást a hazájukból, szabadságuktól és társaiktól való elszakadásért, a leggyöngédebb baráti viszonyban van együtt: szinte szakadatlanul átölelve tartják egymást.

Az én kis galambom.

Irta: Stern Szerena.

Habár régebben is nagy állat-barát voltam, úgy ez az érzelem tetemesen növekedett, a mióta az állat-védő-egyesületnek tagja lettem; és felbuzdítva a különböző olvasmányok által, melyek az állatok védelmére vonatkoznak, a kedves olvasóval legutóbbi tapasztalataimat kívánom közölni.

Néhány nappal ezelőtt olvasva ültem az erkélyünk ablakánál, mialatt az eső zuhogott és külömben is ködös, szeles idő volt. Véletlenül felpillantva egy gyönyörű fehér-fekete foltos kis galambot láttam, a mely illegetve-billegetve magát, jobbra balra nézett, mintha valamit keresne és végre, — mint a ki hiába keresett-kutatott — elrepült. Sötétedni kezdett, s én abban hagyva az olvasást, figyelemmel kísértem az én kis galambomat, mintha csak szerettem volna, hogy még meg fogom látni, — észrevettem, hogy csak a legközelebbi fára szállt le és onnan nézegetett felém, kedves kis fejecskéjét ismét jobbra-balra forgatva. Ez a jelentéktelen észrevétel arra az eszmére vezetett, hogy megpróbálom magamhoz csalni. Friss kenyér-morzstát hoztam és szórta az erkély és ablak párkányára; folyton figyelemmel kísértem a kis galambot, láttam, hogy okos szemmel nézi, hogy mit teszek, s mikor már elég morzstát hintettem szét, bementem, és hátra húzódva a szoba belsejébe, leskelődni kezdtem. Nem maradt eredmény nélkül, pár percz múlva megjelent az én kis galambom és széjjel nézve, hogy nincs-e veszedelema közelébe, s látva, hogy nincs, előbb bár félénken, utóbb neki bátorodva csipegetni kezdett, s mikor jól lakott, egy kis készletet vive magával, elrepült és én letettem további reményemről, hogy még valaha viszontlátom, megint elkezdtem az olvasást.

Pár percz múlva abban hagytam az olvasást, most már nem láttam, oly sötét volt, és néztem ki a sáros, vizes utcára; egyszerre mit látok? az én kedves kis galambomat, melyet a fehér-fekete foltu tolláról ismertem meg, s hozzá még nem is egyedül, hanem még egy hasonló színű galamb társaságában.

Határtalan öröm fogott el, hogy most már magamhoz szoktatom ezeket a kedves kis madarakat. S most olyan nagyon boldog vagyok; mert naponta meg van az a gyönyörűségem, hogy galambok meg kis verebek jönnek friss kenyér-morzstáért; mert most minden reggel első dolgom, hogy a kedves kis madaraknak, melyekhez oly véletlenül jutottam, táplálékot szórjak, melyek ha előbb jól laktak, mert bizony ők is önzők, mint minden élő lény, kisebb, nagyobb morzsa-hintéléket visznek magukkal, hogy aztán még repülni nem tudó, vagy beteg kicsinyeiknek adják.

A halak emlékező tehetsége. Tapasztalati tény, hogy a halak, ha nem is személyeket, de egyes helyeket, a hol valami jó, vagy rossz érte őket, a hol például egy társuk horogra került, vagy a hol egyikök szerencsésen kieviczelt a halálból — mégis-
m ernek és mikor úsztokben elkerülnek. Ez tagadhatatlan arra mutat- hogy a halaknak valamelyes emlékező tehetségök van, a mennyiben értékesíteni tudják a tapasztalataikat. Az orvosi tudomány eddig azt tanította, hogy az emlékező-tehetség jelenléte és működése föltételezi egy agyhártya jelenlétét. Most azonban kiderült, hogy a halaknak nincsen agyhártyájok, a mi tehát elvben kizárná azt, hogy emlékező-tehetségük mégis volna. Miután azonban az említett tapasztalat e föltevés ellenkezőjét látszik igazolni — most szorgos megfigyelés alá veszik majd a halak talán csak ösztönszerű, de talán öntudatos életnyilvánulását.

A lovak szemellenzójéről.*)

Azon sokféle hátrányos és kínzó eszközök között, melyekkel a botor ember az állatokat gyötri, nem utolsó helyet foglal el a lovak szemellenzője, a kantárnak ezen nemcsak *teljesen fölösleges*, hanem igen *nagy mértékben káros* része, melyet több századdal ezelőtt valamely agyafurt szijgyártó, a szem alkatát s működését nem ismerve és figyelembe nem véve, kigondolt és divatossá tett

Akik ennek az áldatlan kantárrésznek a védelmére kelnek, rendszerint azzal argumentálnak, hogy a lónak nem szabad munkaközben másfelé, csak előre látni s feledik vagy nem tudják, hogy fejének oldalra fordítása nélkül a ló hátra egyáltalában nem is nézhet, oda *nem is láthat*, mert habár szemei oldalaslag vannak elhelyezve, a szemre derékszögben eső tárgyakon kívül a látókészülékben más tárgynak a képe nem hatolhat, csak még azon tárgyaké, a melyek a *szemgolyó előtt* vannak.

Egyáltalában nem indokolt hát azért használni szemellenzőt, hogy a ló hátra ne lásson; azért használni pedig, hogy derékszögben oldalra se lásson, *határozottan esztelenség*. Esztelenség, mert mindazt, a mit az állat nem láthat a környezetében, élesen halló s egészen hátrafordítható füleivel észreveszi s éppen mivel látással nem képes a szemellenző miatt tájékozódni a hallott nesz, zőrej s más hang mibenléte felől, zavarba jön, megijed, kitör, elragad. *Nemcsak hogy nem gátolja tehát, hanem egyenesen felidéli a szemellenző a megijedést és elragadást!*

A szemellenző rendszerint nemcsak azt teszi lehetetlenné, hogy a ló az *oldalt* történő dolgokat meglássa, hanem lehetetlenné

* E kitűnő előadás a berlini «Archiv für Thierschutz»-ban is megjelent és a berlini egyesület külön röpiratban is adta ki e jeles szaktudósunk dolgozatát.

teszi azt is, hogy az *előtte* történőket *helyesen, jól* meglássa, mivel az ellenző közönségesen úgy ráfekszik a szemre, hogy a tisztán, világosan látás előfelé is lehetetlen. Már pedig régen bizonyosodott, elvitázhatlan tény az, hogy sokkal megbízhatóbb ló a használatban a merő vak, mint a rosszul látó, esztelenség tehát ezt a rosszul látást a szemellenzők alkalmazásával mesterségesen előidézni.

Mivel pedig a megijedésnek, elragadásnak ezen mesterségesen való felidézése egyuttal szerencsétlen baleseteknek készakaratatos felidézője is, nemcsak hogy túrhetetlen, hanem egyenesen *megtiltandó és büntetendő* cselekmény, éppoly, vagy még nagyobb mértékben s nem kisebb igazsággal, mint a sebes-hajtás a nagyforgalmu városok utcáin.

Hazugság különben az is, hogy a szemellenzők nélkül — különösen nagyforgalmu, zajos városokban — a ló ijedezik, kitör, elragad, hiszen naponta láthatjuk, hogy szakaszai a lovaszredeknek, százai a luxus háti lovaknak és lóvasuti, a tüzérségi és szekerészeti ezredek fogatainak *ellenző nélkül* járnak a lehető legzajosabb körülmények között az utakat és sohasem ezek, hanem az ellenzős batár- és fiakker-lovak azok, a melyek ijedésükkal, elragadásukkal a legtöbb szerencsétlenséget okozzák; ezek számára gondoltak ki az emberek különféle kintzó, fékező eszközöket: villamos pófozókat, gyors kifogókat, orrlyuk-elzárókat, a helyett, hogy levették volna már régen az ijedést, elragadást elősegítő s felidéző szemellenzőket.

Mindezekon kívül azonban az a fontos körülmény is a szemellenzők alkalmazása *ellen* szól, hogy a kantárrész indirekte vagy dírekte a vakságnak is egyik leggyakoribb okozója.

Elteltekintve ugyanis attól, hogy az ellenző használata rövid időn rosszul látóvá s így tehát ijedőssé, elragadóvá teszi a lovat, kétségtelen, hogy *meg is vakítja*.

A ki fáradságot vesz magának, egy áprilisi poros-szeles napon megnézni a szemellenzővel ellátott ló szemét és szemkörnyékét; az látni fogja, hogy az ellenzők által visszatartott s a szembe visszavert por, sokszor szalmaszál vastag rétegben borítja az alatta levő részeket; látni fogja, hogy e porral a szem is tele van; észre fogja venni, hogy felizgatta az a szemhártyát a lobo-sodás fokáig s tapasztalni fogja, hogy *ennek következtében* minden 5—6-ik ló tényleg már vak is.

Ki tagadhatná tehát, hogy ez egyike a legembertelenebb állatkinzásoknak s ha már az u. n. jól konstruált szemellenzőnek is ilyen mérhetlen káros hatása van egyes állatra, az egyes tulajdonosra és az ország loállományára, mit mondjunk az olyan szemellenzőre, a mely kőkemény mivoltában félig lefeszletten lötyög a szemek feletti minden lépéskor egy ütést mérvén s egy-egy adag porral, piszokkal borítván be a szemet!

Valóban a ló, ez a nemes állat, még e kintzástól eltekintve is, ha ettől el lehet tekinteni jobbat érdemelne, mint azt, hogy kifejezésteljes, szép szeméit eltakarjuk s megfosszuk őt tájékozódó, figyelő képességétől, elvévén tőle a szabad látásnak sok egyéb előnyét is!

Különösen nevetséges volna, ha nem volna másképp mélyen elszomorító, hogy a terüvonszoló phlegmatikus és gyakran már vak lovakra is ráteszik e gyötrő, bolondos szerszámot, pusztán megrögzött rossz szokásból, vagy azért, mert a szijgyártó ilyen, még mindig divatos kantárokat árul — a szemellenzők révén 1—2 frrtal drágábban.

Talán nem végeztem hiába való dolgot, mikor erre a körülményre felhívtam s bizonyára nem marad szerény szavam kiáltóhang a pusztában, mikor állatvédő társaimat tisztelettel felkérem, hogy e tekintetben oly lépéseket tegyenek egyesületünk hatáskörében, a melyek legalkalmasabbaknak ígérkeznek a szóban forgó szemellenzőnek, igazabban mondva: *szemölőnek* a használatból való *kiküszöbölésére*.

Hogy körülbelül milyenek e lépések, arra nézve legyen szabad azokat néhány rövid szóval jeleznem.

Az 1888. évi VII. törvényczikk 2-ik §-ában világosan ki van mondva, hogy mindaz, mi az állategészség fentartására, megvédésére, javítására, az állati betegségek gyógyítására, elfojtására szolgál, hatósági felügyelet és intézkedés tárgyát képezi.

E törvény, 141-ik §-a pedig meghagyja az *állami állatorvosnak*, hogy az állatok egészségére veszélyes szokások és előítéletek kiirtására javaslatokat tegyenek, sürgős esetekben pedig az illetékes hatóság közreműködésével azonnal is intézkedjenek. Ezekre a közegekre direkte vagy indirekte hatni tehát nem lesz nehéz s az ügy csak nyerhet általuk.

A törvény e világos rendelkezése annál inkább kötelességévé teszi a hatóságoknak ily értelmű szabályrendeletnek alkotását, mivel már az 1879. évi 40-ik t.-cz. 86. §-a büntetendőnek mondja azt, a ki nyilvánosan állatot kínoz, vagy durván bántalmaz. *De a rendőri tilalom keretébe is jogosan felvehető a szemellenző*, mert az mások vagyonának megcsonkítása s az életnek veszélyeztetése tekintetében sem közömbös.

Monostori Károly,
állatorvos, akadémiai tanár.

Kis versecskék az állatok védelmére.

Helyet az állatoknak
Is bőven ad a föld.
Hadd éljenek! Hiába
Az állatot ne öld!

Mint gyilkos a bitóra
Már vajmi sok jutott,
Ki állatokat egykor
Mint gyermek kínozott,

Derek magyar családnál
A hazai állatok
Örülnek életöknek,
Vidámak, boldogok.

Thewrewk Árpád.

Hasznos tudnivalók.

A csalán, mint takarmány a teheneknek. A csaláut, mint hasznos takarmányt, nagyban vetik Svédországban. Minden talajban megnő; nem igényel semmi fáradságot és ápolást, kibírja a jó és rossz időt és minden esztendőben 5-ször, 6-szor lehet vágni. A tehenek, melyek ezzel a növénytől táplálékoznak, sok és jó tejet adnak. Legjobban izlik nekik a csalány, ha levágva egy bizonyos ideig *a mezőn marad.* (Pálger.)

A járomtörés. A járomtörés, mely annyi fájdalmat okoz az igás ökröknek és napokig munkaképtelenné teszi őket, egyedül a gondatlanság következménye. Hogy e bajt kikerülhesse a gazda, nem kell semmi mást tennie, mint gondosan ügyelni arra, hogy ha esős időben kell az igás állatokat a járomba befogni, akkor befogás előtt úgy a járomot, mint az állatok nyakát gondosan kenje be fagygyuval. A fagygyu a bőr minden részét vékony, tömött zsírréteggel vonja be s így nem engedi a vízcsöppeket a bőrhöz jutni s ez által a bőr feltörése ki lesz kerülve. Ha váratlanul munkaközben ér az eső, a járomtörést úgy lehet kikerülni, ha a munka végeztével, az igás állatok nyakát a járomlevétele után azonnal hideg friss vízzel jól megmossák. Ha mindezek daczára feltörné a járom az igás állatok nyakát, az esetben *Székelly János* a „Néplap“-ban a következő gyógyítási módot ajánlja: Először is a feltört nyakú állatot többé nem szabad mindaddig befogni, míg a nyaka teljesen be nem gyógyult. Másodszor az állat nyakát naponta kétszer langyos vízzel le kell mosni teljesen tisztára és lemosás után be kell kenni ólomzsirral. Ez eljárás mellett a járomtörés egy pár nap alatt meggyógyul. Ólomzsirt úgy lehet készíteni, ha a patikában vagy a boltban veszünk ólomeczetet, ebből egy késhegynyi beteszünk egy literes üvegbe, ezt megtöltjük majdnem tele vízzel s ebbe töltünk bele kevés spirituszt. Az így elkészített ólomvizhez ugyanannyi faolajt adva, kész az ólomzsir, a mi a járomtörés, nyeregtörés és legtöbb ilyen külső sebek gyógyítására igen alkalmas. Nálunk még nagyon szokásban van az ilyen külső sebeket keréksárral, bagóléval, hügygyal stb. gyógyítani, pedig ilyen tisztátalan szerek alkalmazása által a sebek elmérgeződnek s sokszor igen nehezen gyógyíthatianokká válnak. Egyáltalán legjobb az ilyen nyílt külső sebek gyógykezelésére vagy a fent említett ólomzsirt, vagy pedig karbolsavas olajat használni. Mindkettőt el lehet már előre készíttetni egy gyógyszerésszel s így legalább mindig kéznél lévén, idejekorán alkalmazni. (Nemzet.)

Tápszerre tejsavból, mely embereknek és állatoknak egyformán szolgál, szabadalmat kapott Behnström A. A koncentrált vagy szárazságig elpárologtatott tejbe többféle lisztet vegyít és abból külön kalácsot készít lovak, külön lovasok számára.

(Lüders Patent-u. techn. Bureau, Görlitz.)

HIREK.

Frigyes császárné ő felsége kihallgatáson fogadván a berlini Á. V. E. elnökeit és meghallgatva kéréseiket s panaszait, elfogadta az egyesület védnökségét. A felséges asszony szánalmának adott kifejezést a védtelen állatok számos szenvedése fölött és főkép az iga- és tehervonó állatok védelmét kívánja; azt is hangsúlyozta, hogy fölötte szükséges az utczákon *ivó-készülékeket* létesíteni lovak és kutyák számára. A madárvédelem iránt is élénken érdeklődik. Az állatvédők azt remélik, hogy a felséges asszony hatalmas befolyása révén sikerülni fog a kegyetlen hajtóvadászatoknak, távlovaglásnak és más efféle kedvtöltéseknek véget vetni.

*

Dr. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter ur Ó Excelenciája 500 frttal, Budapest fővárosa pedig 1000 frttal járult a Budapesten tartott nemzetközi Á. V. E.-ek *kongresszusának* költségei fedezéséhez.

*

Warnus Alajos lovag a linzi Á. V. E. lelkes elnöke, új szépirodalmi havi lapot indított meg „*Der Naturfreund*“ czim alatt, a melyben nem száraz egyleti adatokkal, hanem kedves kicsi történetkék által igyekszik megnyerni az emberek szívét az állatoknak, a természetnek, a jónak és szépnek. A folyóirat előfizetési ára egy évre 2 frt. Megrendelhető a szerkesztő-kiadónál, Linz a. D. Lessing-gasse 2.

*

A lóhus-evés jubileuma. Bécsben most volt a lóhus-fogyasztás ötvenéves jubileuma. 1847. márczius 17-én Barth gróf lóhusbanketre hívott meg negyvenkét orvost s ettől az időtől fogva jött divatba Bécsben a lóhus-evés. Ma kétszáz boltban árulnak lóhust s a bécsiek egy évben átlag huszezer ló húsát eszik meg.

*

Tevé-vasut. Taskend és Kiwa közt a Bokharán keresztül, a Blecher-rendszer szerint oly vasutat szándékoznak építeni, a melyet tevék huznának, minthogy Középázsia sivatagjain lehetetlen egy közönséges vasut építése, meg a gőzerő alkalmazása.

Szerkesztői üzenet.

Id. *Virányi István* ur, mint az Á. V. E. sokat fáradozó pénztárnoka, megkezdte az 1897. évre való tagsági díjakról szóló nyugták szétküldését. Kérjük a tisztelt tagokat, hogy a nyugtákat pontosan beváltani sziveskedjenek. Az elnökség.